

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ผลการประเมินการสอนของอาจารย์ โดยผู้สอนและนิสิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการสอนที่ดี

1.1 ลักษณะของครูที่ดี

1.2 ประสิทธิภาพการสอน

ตอนที่ 2 แนวทางและวิธีการในการประเมินการสอน

2.1 จุดมุ่งหมายของการประเมิน

2.2 แบบประเมินการสอน

2.3 แหล่งผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 3 การประเมินการสอนในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการสอนที่ดี

1.1 ลักษณะของครูที่ดี

อ่าพล จินดาวัฒน์ (2541) ได้ยกคำกล่าวของ Cf. Levine ที่กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของครูอุดมศึกษามาว่าคุณลักษณะของครูอุดมศึกษาที่นอกจากความรู้และปัญญาแล้ว ควรจะมีคุณลักษณะพิเศษอย่างน้อย 6 ประการคือ

1. สถิติปัญญาสูงกว่าคนปกติ (ร้อยละ 5-10) คือต้องมีความเฉลียวฉลาดในระดับดีหรือใช้ได้ เพราะต้องเรียนรู้ ต้องมีวิชาการ ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ และผู้นำทางสถิติปัญญาได้ ไม่ใช่ครูแบบที่เป็นแต่คนอ่านหนังสือมา บอกต่อกับลูกศิษย์ หรือเคยสอนอย่างไรก็จำของเก่ามาสอนอย่างนั้น

2. การศึกษาทั่วไปดี เป็นคนใฝ่รู้ สื่อสารดี ใจกว้าง มีวิจารณ์ญาณ ไม่ใช่อยู่ไปวันๆ ไม่ท้อไม่อึด

3. สนใจจริงในสาขาของตน คือ รู้จริง ทำได้ดีในงานสาขาหรือวิชาชีพของตน

4. มีแรงจูงใจภายใน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ คือไม่ต้องรอให้ใครบอกก็ทำได้ด้วยตัวเอง อุทิศเพื่อสอนทำงานหนักได้เองโดยไม่ต้องรอคนสั่ง มีวินัยต่อตนเอง

5. มีสัมพันธที่ดี พอใจนักศึกษา ดึงความร่วมมือได้ดี ไม่ใช่เก่งคนเดียว

6. ภูมิใจในงานวิชาชีพของตน เป็นคนมีศักดิ์ศรี

ดังนี้

ลัทธา มณีแสง (2526) ได้สรุปไว้ในลักษณะเช่นเดียวกันว่า ครูที่ดีควรประกอบด้วยลักษณะสำคัญ

1. มีความรู้ดี
2. มีลักษณะการสอนดี
3. มีบุคลิกภาพดี
4. มีความประพฤติดี

สรุปคือ ครูที่ดีควรต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความประพฤติ และมนุษยสัมพันธ์ดี

1.2 ประสิทธิภาพการสอน

ประสิทธิภาพการสอนนั้น สุพิน บุญชูวงษ์ (2531 : 10-12) และสุภาณี ปิยะอนัน (2538 : 11-12) มีความเห็นตรงกันว่า ลักษณะของประสิทธิภาพการสอนที่ดีต้องประกอบด้วย

1. การจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่ดี
2. มีการเตรียมการสอนที่ดี
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม
4. ใช้จิตวิทยาช่วยในการเรียนการสอน
5. มีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลาด้วยวิธีการต่าง ๆ

นอกเหนือจากนี้ สุพิน บุญชูวงษ์ ยังเสนออีกว่า การสอนที่ดีควรสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นในหลักสูตรอย่างเหมาะสม มีสื่อการสอนที่เร้าใจ กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ใช้ความคิดด้วยการซักถามหรือแสดงความคิดเห็น รวมทั้งการสอนที่ส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ส่วน สุภาณี ปิยะอนัน เสนออีกว่า การสอนที่ดีต้องมีการติดตามผลและแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนของผู้เรียน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2537) ได้สรุปลักษณะการสอนที่มีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

1. มีการตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนไว้ชัดเจน
2. วางขอบข่ายการสอนที่คำนึงถึงผู้เรียนในแง่ประสบการณ์เดิม สติปัญญา อายุ และเนื้อหา เพื่อที่จะวางขอบข่ายและการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน
3. การวางแผนการสอนต้องประมวลประสบการณ์เดิมของผู้เรียน จุดมุ่งหมายที่คาดหวัง และทรัพยากรที่มีอยู่มาจัดให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ แล้วจึงกำหนดเนื้อหา สื่อ วิธีการสอนและกิจกรรมให้สอดคล้องกัน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการสอนที่ดีจะต้องประกอบด้วย

1. องค์ประกอบเกี่ยวกับตัวครู เช่น มีความรู้ดี มีความประพฤติดี มีความรับผิดชอบ มีจิตวิทยา รู้จักพัฒนาตนเองในเชิงวิชาการอย่างสม่ำเสมอ และมีความภูมิใจในวิชาชีพของตน
2. องค์ประกอบเกี่ยวกับความสามารถในการสอน เช่น มีการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมตามหลักวิชา ซึ่งได้แก่ การตั้งจุดมุ่งหมายการสอนที่ชัดเจน มีการนำเข้าสู่บทเรียน การสอนโดยใช้สื่อประกอบ การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และมีความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอน มีการสอนที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย

ตอนที่ 2 แนวทางและวิธีการในการประเมินการสอน

การประเมินการสอนเป็นเทคนิคที่ใช้ในการพิจารณาตัดสิน ลงความเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน การพิจารณาปรับปรุงการสอนโดยอาศัยสารสนเทศจากการประเมินการสอน (information) จึงมีความจำเป็นและควรดำเนินการให้เหมาะสมและมีระบบการจัดการที่ดี (บุญชม ศรีสะอาด, 2537) ดังนั้นแนวทางและวิธีการประเมินการสอนนั้น ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2538) ได้เสนอว่าควรศึกษาดังนี้

2.1 จุดมุ่งหมายของการประเมิน

การประเมินการสอนนอกจากเพื่อจะประเมินข้อดีข้อเสียของผู้สอนแล้ว ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์อื่นๆ ได้อีก ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการประเมินการสอนมักจะดำเนินการเพื่อปรับปรุงการสอน เพื่อการพิจารณาความดีความชอบ ประกอบการตัดสินใจของผู้เรียน และเพื่อการวินิจฉัยและค้นคว้าโดยตรง

1. การประเมินผลการสอนเพื่อปรับปรุงการสอน ซึ่งแบ่งออกได้ 2 แนวทาง คือ

1.1 การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการสอนของอาจารย์เอง การประเมินในแนวนี้นักเรียนได้ข้อมูลเป็นข้อดีขมการสอนของอาจารย์ ข้อมูลจะเก็บไว้ที่ผู้สอนเพื่อให้ผู้สอนนำมาพิจารณาแยกแยะ และปรับปรุงแก้ไขการสอนเองตามความเหมาะสม

1.2 การประเมินผลเพื่อปรับปรุงบริการด้านการสอนเมื่อผู้สอนได้ทราบผลการประเมินแล้ว จะมีข้อมูลเกี่ยวเนื่องกับการบริการด้านต่างๆ ประกอบมาด้วย หรือไม่ผู้บริการอาจจะประเมิน การให้บริการการสอนด้วยตัวเองได้

2. การประเมินเพื่อประกอบพิจารณาความดีความชอบ

การประเมินเพื่อประโยชน์ในเชิงบริหารถือเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินอาจารย์โดยทั่วไป รวมทั้งงานด้านอื่น ๆ แต่เดิมการประเมินการสอนเป็นสิทธิส่วนบุคคล แต่เมื่อมีการเรียกร้องจากรัฐให้มีการชี้แจง การใช้เงินอย่างละเอียด ความสนใจรายละเอียดก็มากขึ้นในขณะเดียวกันการวิจัยและการบริการชุมชนได้รับการประเมินชัดเจนขึ้น การสอนจึงได้รับความสนใจมากขึ้นตามไปด้วย การประเมินเพื่อพิจารณาความดีความชอบอาจแยกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

- 2.1 การประเมินเพื่อเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ
- 2.2 การประเมินเพื่อเลื่อนเงินเดือนหรือความดีความชอบอื่นๆ
- 2.3 การประเมินเพื่อจัดและคัดเลือกคนสอน

3 ประเมินเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้เรียน

การประเมินในลักษณะนี้ยังไม่เป็นที่คุ้นเคยนักสำหรับการศึกษาในประเทศไทย เพราะระบบการศึกษายังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิชาเรียนได้น้อย จึงไม่จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลอะไรมาก แต่ในปัจจุบันผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนมากขึ้น การให้ข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสมจึงมีความจำเป็น

4 การประเมินเพื่อการค้นคว้าวิจัย

การประเมินในแนวนี้เป็นจุดมุ่งหมายในเชิงวิชาการที่มุ่งเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนโดยตรง โดยใช้ผลการประเมินเพื่อหาประสิทธิภาพในการเรียนการสอนหารูปแบบของการสอนที่ดีและองค์ประกอบการสอนในแง่มุมต่างๆ เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจในเรื่องของการสอน การทำนายผลการสอน และการพิจารณาให้การดำเนินการสอนเป็นไปอย่างที่ตั้งเป้าหมายไว้

จะเห็นได้ว่านอกจากแนวทางการประเมินการสอนจะแตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายของการประเมินแล้ว ก็ยังแตกต่างกันออกไปตามมโนทัศน์ของการประเมินการสอนด้วย ซึ่ง สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2538) ได้เสนอมโนทัศน์ของการประเมินการสอนและแนวทางที่สอดคล้องกับแต่ละมโนทัศน์ของการประเมินการสอน ดังนี้

มโนทัศน์ที่ 1 การประเมินการสอน หมายถึง การพิจารณาว่านิสิตนักศึกษาได้บรรลุจุดมุ่งหมายของการสอนเพียงใด ซึ่งเป็นการประเมิน “ผลการสอน” หรือ “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต” ซึ่งการพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต้องมีการประเมิน (1)จุดมุ่งหมายของการสอน (2) การประเมินคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนของนิสิตควบคู่ไปด้วยเป็นการประเมินรวมสรุป (summative evaluation) ที่มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอน เพราะเป็นการประเมินหลังจากการเรียนการสอนเสร็จสิ้นลงแล้ว

มโนทัศน์ที่ 2 การประเมินผลการสอน หมายถึง การประเมินเพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อยของกระบวนการเรียนการสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการสอนเป็นสำคัญ เน้นที่พฤติกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ขณะที่การเรียนการสอนดำเนินอยู่ โดยให้อาจารย์ประเมินการสอนของตนเองเป็นหลัก (self-assessment) ประกอบกับความคิดเห็นของนักศึกษา (student rating) ในฐานะผู้รับบริการ หรือจะมีเพื่อนอาจารย์ที่สนิทสนมกับไปสังเกตการสอนเพื่อให้ข้อติชมหรือมีการถ่ายวิดีโอเทป เพื่อให้ข้อติชมตนเอง การประเมินการสอนตามมโนทัศน์นี้ได้รับความนิยมสูงสุด กระบวนการประเมินตามแนวนี้เป็น การเสริมสร้างคุณลักษณะที่สำคัญให้คณาจารย์ คือ การมีระเบียบวินัยในตน การปกครองตนและการประเมินตน จุดอ่อนของมโนทัศน์นี้ คือ หากปฏิบัติจนถึงจุดอึดตัวก็ไม่รู้จะต้องทำอะไรอีก จึงเกิดความเบื่อ

เลิกปฏิบัติแล้วก็จะเข้าสู่สภาพการสอน ดังนั้นจึงมีการขยายมโนทัศน์ให้กว้างขวางออกไป จึงเป็นที่มาของมโนทัศน์ที่สามของการประเมินผลการสอน

มโนทัศน์ที่ 3 การประเมินการสอน หมายถึง การประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนและผลการสอนไปพร้อมๆ กัน การประเมินตามมโนทัศน์นี้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและการสรุปผลการสอน หรือคุณภาพของการสอนของอาจารย์เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตร และพิจารณาคุณค่าที่ดีของอาจารย์ มโนทัศน์ที่สามของการประเมินการสอนจึงเป็นผลรวมของมโนทัศน์ที่หนึ่งกับมโนทัศน์ที่สองนั่นเอง และแนวทางการประเมินจึงเป็นไปตามแนวทางใหม่มโนทัศน์ที่หนึ่งและสอง

มโนทัศน์ที่ 4 การประเมินการสอน หมายถึง การประเมินประสิทธิภาพของการบริหารหรือการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นมโนทัศน์ที่กว้างที่สุดของการประเมินการสอน โดยพิจารณาว่าการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมอื่น การดำเนินการจึงต้องพิจารณาผลกระทบของกิจกรรมอื่น ข้อจำกัดต่างๆ ปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินกิจการการเรียนการสอน กระบวนการที่ใช้และผลจากการดำเนินกิจการการเรียนการสอน ดังนั้นการประเมินการสอนตามมโนทัศน์นี้จึงเป็นการประเมินการสอนทั้งระบบโดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตมาพิจารณา เป็นกรอบความคิดตามการประเมินการสอนตามแนวนี้ แนวในการประเมินจะมีส่วนคล้ายคลึงกับมโนทัศน์ที่สาม เพียงแต่มีข้อมูลด้านปัจจัยที่ใช้ในการเรียนการสอนที่ควรนำมาประเมินให้ชัดเจนขึ้น

สรุปว่า การประเมินที่มีจุดมุ่งหมายต่างกันก็มีแนวทางการประเมินต่างกันด้วย เช่น ถ้าเราจะประเมินเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน ก็ควรให้อาจารย์ผู้สอนดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินโดยใช้ข้อมูลจากการประเมินตนเอง และข้อมูลจากนิสิตรวมทั้งผลการสอบของนิสิตเป็นสำคัญ แต่หากนำไปใช้เพื่อพิจารณาความดีความชอบก็สามารถนำไปเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งเท่านั้น

2.2 แบบประเมินการสอน

การประเมินผลโดยผู้เรียนกระทำโดยให้ผู้เรียนตอบแบบประเมินการสอนที่ทำไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องอาศัยการรับรู้และความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เรียนแต่ละคน และในกรณีประเมินผลการสอนในระยะยาว คือ ตลอดภาคเรียน หรือตลอดปี ก็ต้องนึกย้อนไปตั้งแต่ต้นจนถึงวันที่ตอบแบบประเมินผล

แบบประเมินผลการสอนที่จัดไว้อย่างเป็นระบบนิยมสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) และอาจมีแบบปลายเปิดรวมอยู่ด้วย ดังนั้นในการสร้างแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ต้องพิจารณา (1) การสร้างข้อความในมาตราส่วนประมาณค่า (2) รูปแบบของมาตราส่วนประมาณค่า และ (3) องค์ประกอบของการประเมินการสอนที่จะประเมินผล

การสร้างข้อความในมาตราส่วนประมาณค่า

ในการสร้างข้อความในมาตราส่วนประมาณค่าต้องพิจารณา ในองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ของเขตของการประเมินผล ลักษณะของการประเมินผล และลักษณะของประโยค

- ขอบเขตของการประเมินผล จำแนกเป็น การประเมินโดยภาพรวม กับการประเมินในรายละเอียดของด้านต่าง ๆ

- ลักษณะของการประเมินผล จำแนกเป็น ประเมินการสอนโดยตรง กับการประเมินผลร่วมของการสอนกับวิชา

- ลักษณะของประโยค จำแนกเป็นประโยคนิมิต กับการประโยคนิเสธ

รูปแบบของมาตราส่วนประมาณค่า

การสร้างเครื่องมือประเมินผลการสอนชนิดมาตราส่วนประมาณค่า อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น รูปแบบแรก ใช้ระดับของความเห็นที่มีทั้งด้านสนับสนุนเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมที่ระบุน้อยความไว้ (เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ฯลฯ) ไปจนถึงด้านปฏิเสธเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมที่ระบุน้อยความไว้ (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย) รูปแบบที่สอง เป็นระดับความคิดเห็น จากความเข้มมากไปหาความเข้มน้อยไม่มีระดับความคิดที่เป็นด้านนิเสธ มักแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุดในการตอบแบบประเมินรูปแบบนี้ ผู้ประเมินจะต้องตอบโดยพิจารณาถึงปริมาณ และคุณภาพของการดำเนินการสอนของผู้สอน

องค์ประกอบของการดำเนินการสอนที่ดี

องค์ประกอบของการดำเนินการสอนที่ดี บุญชม ศรีสะอาด (2537)เสนอไว้ดังนี้

1. การดึงดูดความสนใจ เช่น มีการนำเข้าสู่บทเรียน ใช้อุปกรณ์การสอนชนิดต่างๆ ใช้เทคนิคการสอนหลายแบบอย่างเหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรม
2. การให้ทราบจุดประสงค์ เช่น ผู้สอนชี้แจงจุดประสงค์ของวิชาผู้เรียนเข้าใจจุดประสงค์ของวิชา
3. การจัดระบบเนื้อหา เช่น สอนตามลำดับที่เหมาะสม ผู้เรียนเห็นโครงสร้างของเนื้อหาสาระ
4. การใช้แนวทางการเรียน เช่น ผู้สอนชี้แจงงานต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติ
5. การถามคำถามให้ผู้เรียนคิดตอบ และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนถาม เช่น ให้โอกาสผู้เรียนในการถาม-ตอบบ่อยครั้ง ใช้คำถามหลายชนิดให้ผู้เรียนได้คิดตอบ

6. การให้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้มีหลายชนิด กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม ได้ทำการฝึกปฏิบัติ ได้อภิปราย

7. ปฏิสัมพันธ์ เช่น ผู้สอนให้ความเป็นกันเองกับผู้เรียน ผู้สอนรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน

8. การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ เช่น ผู้เรียนทราบผลความก้าวหน้าในการเรียน มีการทดสอบและแจ้งให้ทราบผลในระหว่างเรียน เมื่อตอบผิดผู้สอนได้อธิบายคำตอบที่ถูกต้อง

9. การให้การเสริมแรง เช่น ผู้เรียนได้รับคำชมเชย

10. การส่งเสริมความทรงจำ เช่น มีการเน้นจุดที่สำคัญ มีการสรุปบทเรียน มีการยกตัวอย่างประกอบ มีการเปรียบเทียบให้เห็นภาพพจน์

11. การเพิ่มพูนประสบการณ์และความรู้ เช่น ผู้สอนได้แนะนำและมอบหมายให้ค้นคว้าจากแหล่งต่างๆ นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน

12. การวัดผล เช่น เกณฑ์การประเมินผลชัดเจน เกณฑ์การประเมินผลเหมาะสม

2.3 แหล่งสารสนเทศที่ใช้ในการประเมิน

เนื่องด้วยการประเมินการสอนของอาจารย์มีจุดมุ่งหมายในการให้อาจารย์ได้ปรับปรุงคุณภาพการสอนเป็นหลัก และให้ภาควิชาสามารถบริหารจัดการเรียนการสอนได้อย่างยุติธรรม มีประสิทธิภาพสูงสุด และให้อื้อต่อการส่งเสริมอาจารย์ในด้านการสอนมากที่สุด แหล่งสารสนเทศที่ใช้ในการประเมินการสอนของอาจารย์ จึงเป็นสิ่งที่ควรตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการประเมินที่มาจากแหล่งข้อมูลต่างกันก็จะให้ผลแตกต่างกันด้วย Harris (1986) ได้เสนอแหล่งข้อมูลและการได้มาซึ่งข้อมูลในการประเมินประสิทธิภาพการสอนจาก 4 แหล่งด้วยกันคือ การสังเกตการสอนในชั้นเรียน การประเมินโดยนักเรียน การประเมินโดยเพื่อนร่วมงาน และอาจารย์ประเมินตนเอง และพวงแก้ว ปุณยภนิก (2524) กับ ไพฑูรย์ สีนลาร์ตน์ (2538) ได้เสนอไว้ว่าแหล่งผู้ให้ข้อมูลแบ่งได้ 5 แหล่งด้วยกัน คือ ผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน ตัวผู้สอนเอง ตัวผู้เรียน และผลการสอบของผู้เรียน

1. การประเมินการสอนโดยผู้บริหาร ได้แก่ หัวหน้าภาควิชา หรือผู้บังคับบัญชาชั้นต้น เป็นผู้ให้ข้อมูลการแบ่งความรับผิดชอบในการสอนของอาจารย์ และในการประเมินการสอนของอาจารย์โดยผู้บริหารนั้น ผู้บริหารจะใช้ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น จากผลการประเมินโดยนิสิต จากการสัมภาษณ์อาจารย์คนอื่น หรือจากการสังเกตการสอน แต่โดยส่วนมากผู้บริหารไม่ได้ให้ความสนใจแก่การสอนอย่างเต็มที่ จะประเมินผลโดยดูการสอนเป็นครั้งคราว หรือดูผ่านๆ ไป หรือได้ยินได้ฟังมา ทำให้การประเมินไม่ครบถ้วนเท่าที่ควร เพราะส่วนใหญ่แล้วผู้บริหารจะประเมินอาจารย์เพื่อเลื่อนตำแหน่ง โดยใช้ข้อมูลจากการประเมินการสอนของเพื่อนร่วมงาน และการประเมินการสอนของผู้เรียน ที่ได้รวบรวมไว้แล้วมาพิจารณา (Elton, 1984 :103 อ้าง

ถึงใน สัมพันธ์ พันธุ์พฤษ, 2539) ผู้บริหารที่จะเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีเกี่ยวกับการสอนของอาจารย์นั้น จะต้องสนใจ และติดตามผลการสอนโดยตลอดจึงจะเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีได้

2. การประเมินการสอนโดยเพื่อนร่วมงาน (peer rating) โดยหลักการแล้วการได้ข้อมูลจากเพื่อนร่วมงานเป็นสิ่งที่ดีและควรกระทำ เพราะเพื่อนร่วมงานเป็นผู้ที่เข้าใจงานการสอนอย่างดีที่สุด รู้จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน มีความรู้ในเนื้อหาวิชา หลักสูตร หัวข้อเนื้อหาวิชา และวัตถุประสงค์ของวิชาที่สอน (Cohen & Mckeachie, 1980 ; Stroup, 1981 ; Weinbach & Randolph, 1984 อ้างถึงในสัมพันธ์ พันธุ์พฤษ, 2539) และมีความรู้เพียงพอต่อการพิจารณาผลงานของอาจารย์ที่มีความแตกต่างกัน การประเมินมีความไว เหมาะในการประเมินเชิงคุณภาพด้านการสอน และการวิจัย อีกทั้งยังให้การประเมินมีศักยภาพมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น แต่ในทางปฏิบัติแล้วมักจะไม่ค่อยพบการประเมินการสอนโดยเพื่อนร่วมงาน เพราะมีความเกรงใจ และเกรงว่าข้อมูลจะไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของผู้สอน สิ่งที่ผู้ร่วมงานพูดถึงส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยทั่วไป การประเมินผลโดยเพื่อนร่วมงานจึงต้องการคนที่ตั้งใจจริง ใจกว้าง ยอมรับฟังเหตุผล และเข้าใจกันอย่างแท้จริง อาจทำได้โดยเชิญเพื่อนร่วมงานที่เข้าใจกัน พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือกันเข้าร่วมฟังการสอน และวิพากษ์วิจารณ์หลังจากการสอนเสร็จสิ้นลง หรือให้มีการประชุมอภิปรายโดยรวม ไม่บ่งชี้เป็นรายบุคคลอาจจะเป็นการประเมินทางอ้อมที่ได้ผลตามสมควร

3. การประเมินโดยตัวผู้สอนเอง (self evaluation) ตัวอาจารย์ผู้สอนเองเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการสอน และการปรับปรุงการสอน เพราะถ้าอาจารย์ผู้สอน เห็น เข้าใจและรู้จักตนเองอย่างดีพอแล้ว และตระหนักในการที่จะทำดียิ่งๆ ขึ้นไป การสอนก็จะดีขึ้นไปเอง ให้ผู้สอนประเมินตนเองด้วยวิธีใดก็ตาม จะได้ข้อมูลที่ชัดเจน แต่ในขณะเดียวกันการให้ผู้สอนประเมินตนเองมักจะมีการลำเอียงเข้าข้างตนเองทำให้ผลการประเมินออกมาสูงกว่าปกติ (พวงแก้ว ปุณยภนิก และ นพรัตน์ ทิสิกการ, 2526) ซึ่งสอดคล้องกับ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2529) ที่กล่าวว่าทำให้อาจารย์ประเมินตนเองไม่สามารถที่จะตัดความลำเอียงเข้าข้างตนเองออกไม่ได้และบางครั้งไม่สามารถมองเห็นข้อผิดพลาดของตนเองได้ ต้องให้ผู้อื่นเป็นผู้ชี้แนะจึงจะมองเห็น

4. การประเมินโดยผู้เรียน (student rating) ถึงแม้ว่าการให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินจะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่า ผู้เรียนยังมีวุฒิภาวะไม่เพียงพอ มีความสามารถจำกัดต่อการตัดสินการสอนของอาจารย์ในด้านระดับและความถูกต้องของเนื้อหาวิชา ผลการประเมินการสอนของอาจารย์โดยผู้เรียนเป็นเพียงการสังเกตการสอนในชั้น และเจตคติตลอดจนพฤติกรรมที่มีมาก่อนต่อการสอนของอาจารย์เท่านั้น (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2527) จุดประสงค์หลักของการประเมินการสอนก็เพื่อการปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นโดยตรง และการประเมินการสอนโดยผู้เรียนก็กำลังได้รับความนิยมกันอย่างกว้างขวาง (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน,

2538) ส่วนมากจะให้ผู้เรียนประเมินอาจารย์อย่างเป็นทางการ ในด้านประสิทธิภาพการสอน (effectiveness teaching) และงานวิจัยของ Marsh (1982) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความตรงในการประเมินการสอนของอาจารย์ในวิทยาลัย ที่ประเมินโดยนักศึกษา พบว่า การประเมินการสอนโดยนักศึกษาเป็นการวัดคุณภาพการสอนได้อย่างมีความตรง และมีประโยชน์ส่งผลกระทบต่อกลับได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Apollonia and Cohen (1990) ที่ศึกษาความตรงของการประเมินการสอนโดยนักศึกษา ด้วยการให้นักศึกษาเป็นผู้ประเมินประสิทธิภาพการสอน และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการสอน ผลการประเมินที่ได้ ผู้บริหารจะนำไปใช้ในการตัดสินใจเลื่อนตำแหน่ง การสรรหา และการคัดเลือกอาจารย์ และเพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้สอนนำไปปรับปรุงวิชา และการสอน เป็นข้อมูลให้นักศึกษาใช้เลือกวิชาและผู้สอน เป็นข้อมูลสำหรับนักวิจัยใช้บ่งชี้ประสิทธิผลการสอนและการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า การให้นักศึกษาเป็นผู้ประเมินประสิทธิภาพการสอนมีความตรง (validity) ในการบ่งชี้กระบวนการสอน อีกทั้งการให้ผู้เรียนประเมินจะได้ผลใกล้เคียงกับให้เพื่อนร่วมงานเป็นผู้ประเมินด้วย (อุทุมพร จามรมาน, 2523)

5. การประเมินจากผลการศึกษาของผู้เรียน ถ้าการสอบดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งจุดมุ่งหมายชัดเจน ดำเนินการสอบอย่างเหมาะสม มีระบบการประเมินผลที่ดีแล้ว ผลการสอบของผู้เรียนก็สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการประเมินการสอนได้ แต่ถ้าทุกอย่างเตรียมไว้อย่างดีแล้ว ผลการสอบยังออกมาใช้ไม่ได้ มีคนตกมากก็จะเป็นตัวบ่งชี้ว่า การสอนของอาจารย์ผู้สอนมีข้อบกพร่อง แต่ทั้งนี้ ผลการสอบของผู้เรียนก็ยังไม่สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจสอนของอาจารย์ได้ เนื่องจากอาจารย์ผู้สอน มุ่งให้นักเรียนสอบได้ มีการตั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในชั้นต่ำ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ง่าย การสร้างข้อสอบที่ดีทำได้ยาก อีกทั้งยังมีองค์ประกอบอีกหลายอย่างเช่น เซาร์ปัญญา พื้นความรู้ของผู้เรียน และภูมิหลังด้านครอบครัว ที่มีอิทธิพลต่อผลการสอบของผู้เรียน ดังนั้นผลการสอบจึงเหมาะสมเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนการสอนในรายวิชานั้น เท่านั้น

ตอนที่ 3 การประเมินการสอนในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณภาพของบัณฑิตเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพการสอนของอาจารย์ ทบวงมหาวิทยาลัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนจึงได้จัดสรรงบประมาณจากโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยเพื่อการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยมีคณะอนุกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยเป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบ มีโครงการพัฒนาการเรียนการสอนของโดยมีองค์กรหรือกรมการเป็นผู้ดำเนินการ อาทิเช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งหน่วยพัฒนาคณาจารย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 (พงแก้ว ปุณยนก, 2526) สภาพการประเมินการสอนที่ผ่านมาทำการประเมินโดยอาจารย์ประเมินตนเองโดยขอให้นิสิตเป็นผู้ให้ข้อมูลบ้าง ทำการประเมินโดยกลุ่มนิสิตทำกันเองบ้าง บางคณะก็ทำแบบฟอร์มกลางสำหรับประเมินการสอนเอาไว้ให้อาจารย์

หยิบไปทำการประเมินของตนเอง แต่ไม่เป็นที่แพร่หลาย อาจารย์ส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญที่จะต้องประเมินการสอน เมื่อทางมหาวิทยาลัยส่งเสริมให้มีการทำวิจัยและเขียนตำรา มีการบ่งชี้ความดีความชอบ ตลอดจนตำแหน่งทางวิชาการขึ้นอยู่กับ การเขียนตำรา และรายงาน การวิจัย จึงให้ความสำคัญกับการสอนน้อยลง ทั้งที่การสอนเป็นภารกิจหลักของอาจารย์จึงมีผู้เสนอข้อคิดในการประชุมหลายระดับว่าควรทำการประเมินการสอนอย่างจริงจัง และใช้ผลการประเมินนั้นตีค่าเป็นผลงานทางวิชาการได้เช่นเดียวกับการทำวิจัย และการเขียนตำรา ซึ่งเป็นการส่งเสริมที่จะทำให้การสอนของอาจารย์ที่คุณภาพดี

หน่วยพัฒนาคณาจารย์ (หน่วยพัฒนาคณาจารย์, 2524) จึงได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อหาแนวทางการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ เมื่อวันที่ 17-18 ธันวาคม 2524 โดยเชิญอาจารย์จากทุกมหาวิทยาลัยมาร่วมประชุมสัมมนา ณ ห้องประชุมสารนิเทศและห้องประชุมคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การประชุมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการคือ เพื่อให้ผู้ที่เข้าประชุมได้

1. ตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการประเมินการสอน
2. มีความรู้ความเข้าใจในหลักประเมินการสอน ตลอดจนเทคนิคเครื่องมือ และประโยชน์ในการประเมินการสอน

3. พิจารณาแนวทางที่เหมาะสมในการประเมินการสอน

4. แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ในการประเมินการสอน

ผลการประชุมสรุปได้ดังนี้

1. ต้องการให้มีนโยบายกลางระดับสูง คือระดับทบวงหรือระดับมหาวิทยาลัย
2. จุดประสงค์ในการประเมิน คือ ปรับปรุงการสอน และเพื่อให้ประกอบการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ การพิจารณาความดีความชอบรางวัลและอื่นๆ
2. เป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาการปฏิบัติงานของอาจารย์ใหม่
3. เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายบริหารในการจัด
4. เป็นมาตรการที่มหาวิทยาลัยจะดำเนินการช่วยอาจารย์
5. ให้ใช้วิธีการประเมินเชิงปริมาณ โดยให้นิสิตเป็นผู้ประเมิน และใช้แบบสอบถามเป็น เครื่องมือประเมิน

6. การรายงานผลให้รายงานเป็นความลับเฉพาะตัวอาจารย์และผู้บังคับบัญชา

การดำเนินการ ปีการศึกษา 2525 ให้ใช้แบบประเมินตามความสมัครใจ ปีการศึกษา 2526 ใช้กับอาจารย์ทุกคน และใช้ประเมินผลการสอนของอาจารย์ใหม่ในช่วงทดลองปฏิบัติราชการปี 2525

ตั้งแต่ปี 2526 เป็นต้นมามหาวิทยาลัยได้จัดทำแบบรายงานการสอนโดยนิสิต ขึ้น 3 แบบ โดยมีจุดมุ่งหมายในการรายงานเป็นข้อมูลป้อนกลับสำหรับการปรับปรุงการสอนของอาจารย์

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินผลการสอน การวิเคราะห์สรุปผลการประเมินการสอนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงผู้เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ เครื่องมือประเมิน กระบวนการประเมิน และผู้ให้ข้อมูลในการประเมิน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากที่สุด จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินการสอนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่านักวิจัยได้ให้ความสนใจศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่หลากหลายด้วยกัน เช่น ช่วงเวลาในการประเมิน การปิดบังชื่อผู้ประเมิน ระดับของหลักสูตร ขนาดของห้องเรียน คุณลักษณะของอาจารย์ ชื่อเสียงของอาจารย์ การผลิตงานวิจัย เพศของอาจารย์ เพศของนิสิตที่ประเมิน เป็นต้น ผลการวิจัยมีทั้งที่สอดคล้อง และขัดแย้งกัน (Wachtel, 1998) ดังนี้

จริยา สังคินา (2520) ศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนในระดับอุดมศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพประยุกต์ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นประกอบด้วยข้อคำถาม 58 ข้อ กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตในคณะวิชา 4 คณะ ซึ่งสังกัดสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพประยุกต์ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับแบบสอบถามสมบูรณ์คืนมา 546 ฉบับ นำข้อมูลไปวิเคราะห์องค์ประกอบหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ สักดองค์ประกอบด้วยวิธีตัวประกอบสำคัญและหมุนแกนตัวประกอบแบบอโรทอนอล โดยวิธีแวนิแมกซ์ ได้ตัวประกอบ 9 ตัว เรียงตามลำดับความสำคัญ คือ ตัวประกอบลักษณะของอาจารย์ ทักษะการสอน ความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนิสิต การใช้อุปกรณ์การสอน วิธีสอน อุปกรณ์การสอน การวัดผล ทิศนคติต่อวิชาที่สอน และตัวประกอบลักษณะผู้นำ

จินตนา มาพวง (2520) ศึกษาตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนในระดับอุดมศึกษา สาขาสังคมศาสตร์ โดยใช้แบบสอบถามที่ประกอบด้วยตัวแปรที่คาดว่าเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอน กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์และนิสิต สาขาสังคมศาสตร์ จากคณะต่าง ๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 618 คน นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ตัวประกอบ โดยสกัดตัวประกอบด้วยวิธีตัวประกอบสำคัญ และหมุนแกนตัวประกอบแบบอโรทอนอล โดยวิธีแวนิแมกซ์ ได้ตัวประกอบ 5 ตัว คือ ความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนิสิต วิธีสอน ลักษณะบุคลิกภาพของอาจารย์ ทิศนคติของอาจารย์ต่อวิชาที่สอน และการประเมินผล

ชาดา บัวแสง (2520) ศึกษาตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนในระดับอุดมศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ ทุกแผนกวิชา คณะวิทยาศาสตร์ แผนกวิชาเคมี เคมีเทคนิค ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ ธรณี

วิทยา วิทยาศาสตร์ทั่วไป และวัสดุศาสตร์ จำนวน 466 คน นำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ตัวประกอบ โดยสกัดตัวประกอบด้วยวิธีตัวประกอบสำคัญ และหมุนแกนตัวประกอบแบบอโรทอนอล โดยวิธีแวนิแมกซ์ ได้ตัวประกอบ 5 ตัว คือ อุปกรณ์การสอน ลักษณะบุคลิกภาพของอาจารย์ ทศนคติของอาจารย์ที่มีต่อนิสิตและวิชาที่สอน บรรยากาศในชั้นเรียน และทักษะในการสอน

ลัดดาวัลย์ ชมมณฑา (2520) ศึกษาตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขามนุษยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใช้แบบสอบถามที่มีข้อกระทงทั้งหมด 52 ข้อ กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์และนิสิต คณะอักษรศาสตร์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์คืนมา 449 ฉบับ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตัวประกอบโดยสกัดตัวประกอบด้วยวิธีตัวประกอบสำคัญและหมุนแกนตัวประกอบแบบอโรทอนอล ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ ได้ตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอน 6 ตัวประกอบ ได้แก่ อุปกรณ์การสอน บุคลิกลักษณะของอาจารย์ วิธีการสอน ทศนคติของอาจารย์ต่อนิสิต ตำราเรียนและทักษะการสอน

เยาวณา ยอดพินิจ (2522) ศึกษาเปรียบเทียบผลที่นักเรียนประเมินประสิทธิภาพการสอนของครู เมื่อมีการบริหารการประเมินและคำชี้แจงต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และครูที่สอนในระดับชั้นเดียวกันของโรงเรียน ในสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 16 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 1,049 คน และครู 32 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินประสิทธิภาพการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ผลที่นักเรียนประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูเมื่อมีการบริหารการประเมินโดยครูผู้สอนและผู้ร่วมงานไม่แตกต่างกัน ส่วนผลที่นักเรียนประเมินประสิทธิภาพการสอนเมื่อใช้คำชี้แจงต่างกันนั้น ในแบบประเมินที่ชี้แจงว่าจะนำผลประเมินไปใช้ประกอบการพิจารณาความดีความชอบ เพื่อเลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่ง และขึ้นเงินเดือนครูผู้สอน จะมีผลการประเมินสูงกว่า ผลการประเมินจากนักเรียนที่ได้รับคำชี้แจงว่า จะนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมพงษ์ ศิริสมบัติ (2522) ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบการประเมินสมรรถภาพครูวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยนักเรียน และตัวครูเอง สมรรถภาพที่ประเมิน ได้แก่ สมรรถภาพด้านเนื้อหาวิชา การสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และเปรียบเทียบผลการประเมินทุกด้านดังกล่าว พบว่า ครูประเมินสมรรถภาพของตนเองสูงกว่านักเรียนประเมินทุกด้าน ยกเว้นด้านการสอน นักเรียนชายประเมินสมรรถภาพครูสูงกว่านักเรียนหญิง และนักเรียนประเมินประสิทธิภาพครูวิทยาศาสตร์ชายและหญิงไม่แตกต่างกัน

ไพรวลัย พิทักษ์สาธิต (2523) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการสอนของครูที่ประเมินโดยตนเองและนักเรียน กับภูมิหลังของครู กลุ่มตัวอย่างเป็นครูและนักเรียนที่สอนและเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 2,286 คน เป็นครู 300 คน และนักเรียน 1,986 คน ผลการวิจัยพบว่า ในการประเมินตนเองของครู อายุ ประสบการณ์ในการสอน และความรักในอาชีพครู มีความสัมพันธ์กับผลการประเมินประสิทธิภาพการสอน ส่วนเพศ วุฒิการศึกษา การผ่านการอบรมในวิชาที่สอน และการได้สอนตรงตามวิชาเอกโท ที่เรียนมา ไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะสรุปว่ามีความสัมพันธ์กับผลการประเมินประสิทธิภาพการสอน ในการประเมินโดยนักเรียนไม่มีหลักฐานเพียงพอว่ามีความสัมพันธ์กับภูมิหลังทั้ง 7 ประการของครู และระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนก็เหมือนกันไม่มีหลักฐานเพียงพอว่ามีความสัมพันธ์กับผลการประเมินโดยครูประเมินตนเอง และนักเรียนเป็นผู้ประเมิน สำหรับการพยากรณ์ผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนที่ครูประเมินตนเอง ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ได้ คือ ประสบการณ์ในการสอนและความรักในอาชีพครู

อมรรัตน์ อัสมกันวัฒน์ (2523) ศึกษาเปรียบเทียบผลที่นักเรียนประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูก่อนและหลังการรู้ผลสัมฤทธิ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูและนักเรียนที่สอนและเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนรัฐบาลในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 โรงเรียน จำแนกเป็นโรงเรียนสหศึกษา โรงเรียนชาย และ โรงเรียนหญิง แบบละ 1 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 414 คน และครู 3 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูโดยนักเรียนโรงเรียนสหศึกษา และโรงเรียนชายก่อนและหลังการรู้ผลสัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยที่การประเมินก่อนการรู้ผลสัมฤทธิ์สูงกว่าหลังการรู้ผลสัมฤทธิ์ ส่วนผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูโดยนักเรียนโรงเรียนหญิงก่อนและหลังรู้ผลสัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนการรู้ผลสัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยที่การประเมินหลังการรู้ผลสัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนการรู้ผลสัมฤทธิ์

สิทธา มณีแสง (2526) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของผลการประเมินการสอนของอาจารย์ระหว่างหัวหน้าภาค และอาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาวิทยาลัยครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นบุคลากรของวิทยาลัยครู จาก 4 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ รวม 5 วิทยาลัย โดยใช้อาจารย์ที่ทำหน้าที่หัวหน้าภาควิชา อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา มาประเมินการสอนของอาจารย์ จำนวน 45 คน โดยใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 3 ฉบับ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และ ค่าสถิติทดสอบที (t-test) ซึ่งผลการวิเคราะห์โดยใช้ระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05 พบว่า (1) ผลการประเมินการสอนของหัวหน้าภาคมีความสัมพันธ์ทางลบกับผลการประเมินตนเองของอาจารย์ผู้สอน ในด้านวิธีสอน อุปกรณ์และเอกสารประกอบการสอน เพียงด้านเดียวจาก 5 ด้าน ส่วนการประเมินการสอนของอาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษา และนักศึกษากับหัวหน้าภาควิชา ไม่พบว่า มีความสัมพันธ์

กันเลย (2) หัวหน้าภาควิชาประเมินการสอนของอาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาต่ำกว่า ต่ำกว่าอาจารย์ที่มีวุฒิสองวุฒิปริญญาตรี ในด้านจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา ด้านวิธีการสอน อุปกรณ์และเอกสารประกอบการสอน และด้านบุคลิกภาพและจรรยาบรรณ (3) ผลการประเมินการสอนของอาจารย์ทั้ง 5 ด้าน ของนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชายไม่แตกต่างกัน

ณรงค์ศักดิ์ มณีแสง (2526) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคกลาง เกี่ยวกับการประเมินการสอนของอาจารย์ 5 ด้าน คือ ด้านจุดมุ่งหมายและเนื้อหา ด้านอุปกรณ์และวิธีสอน ด้านบุคลิกภาพของผู้สอน ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการประเมินผลและงานที่กำหนดให้ทำ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรที่เป็นผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคกลาง 5 วิทยาลัย คือ วิทยาลัยครูจันทบุรี วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา วิทยาลัยครูเทพสตรี วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา และวิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยา ลงกรณ โดยเป็นผู้บริหาร 94 คน อาจารย์ผู้สอน 188 คน และนักศึกษา 752 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสำรวจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนของความคิดเห็นด้วยการทดสอบเอฟ (F-test) และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) ซึ่งผลการวิเคราะห์คิดที่ระดับสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัย พบว่า (1) ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษาเห็นด้วยมากกับข้อกระทงทั้ง 5 ด้าน ในแบบสอบถามที่จะนำไปใช้ในการประเมินการสอนของอาจารย์ (2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อกระทงในด้านต่างๆ ที่ใช้ในการประเมินการสอนใน แบบสอบถาม พบว่า ระหว่างผู้บริหารกับนักศึกษา มีความเห็นแตกต่างกันในด้านการประเมินผลและงานที่กำหนดให้ทำ เพียงด้านเดียว ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษามีความเห็นแตกต่างกันใน 2 ด้าน คือ ด้านจุดมุ่งหมาย และ เนื้อหา กับด้านอุปกรณ์และวิธีสอน ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์นั้น ไม่พบว่าแตกต่างกัน (3) ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ในเรื่องการจัดการดำเนินงานเกี่ยวกับการประเมินผลการสอนในวิทยาลัยครูนั้นพบว่า วิทยาลัยครูแต่ละแห่งควรรับผิดชอบในการจัดการประเมินการสอนของอาจารย์ โดยจัดสรรเงินทุนอุดหนุน และตั้งคณะกรรมการกลาง มีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำในหน่วยงาน ส่วนการจัดทำควรดำเนินการ ทุกวิชาและทุกระดับชั้น ในระยะกลางภาคเรียนของทุกภาคเรียน โดยนักศึกษาเป็นผู้ประเมิน เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยงานนี้เป็นผู้เก็บข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือคณะกรรมการจะเป็นผู้รับผิดชอบในการวัดและประเมินผล และผลที่ได้รับจากการประเมินการสอนจะแจ้งให้อาจารย์ผู้สอนทราบ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนของตนต่อไป

เริงเดช อุทธิเสน (2528) ศึกษาวิจัยโดยการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ในวิทยาลัยพลศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ 186 ท่าน และผู้บริหาร 68 ท่าน ในวิทยาลัยพลศึกษา จำนวน 17 สถาบัน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การ

ประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ความสำคัญและจำเป็น ความเข้าใจต่อการเรียนการสอนและความมั่นใจในการสอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ควรประเมิน โดยให้ฝ่ายวิชาการและนักศึกษาเป็นผู้ประเมิน การประเมินควรทำเป็นระยะด้วยแบบสอบถาม มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน อาจารย์กับผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ไม่แตกต่างกัน และอาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาตรี กับอาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาโทมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพการสอนไม่แตกต่างกัน

ลูเมธ แยม่นุ่น (2528) ศึกษาผลกระทบของคุณลักษณะบางประการของนิสิตนักศึกษา รายวิชา และอาจารย์ผู้สอน ที่มีต่อผลการประเมินการสอนโดยนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย อาจารย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร จำนวน 88 คน และนิสิตที่เรียนกับอาจารย์เหล่านี้ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบประเมินตามแนวของ มาร์ช (Marsh, 1980) และ เซนทรา (Centra, 1976) ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการประเมินการสอนคือ ความสนใจในวิชานั้นก่อนการเรียน ซึ่งมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญการคะแนนการประเมินในทุกด้าน โดยมีค่าอยู่ระหว่าง .297 ถึง .745 ตัวแปรที่สำคัญรองลงมาได้แก่ ระดับความยากง่ายของวิชานั้น ซึ่งมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคะแนนการประเมินบางด้าน ข้อมูลที่ได้จากตัวแปรอิสระด้านนิสิตนักศึกษา สามารถอธิบายความแปรปรวนของคะแนนการประเมินได้ถึงร้อยละ 24 จากค่าเฉลี่ยทั้งหมดร้อยละ 40 ตัวแปรอิสระกลุ่มรายวิชาและคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนสามารถอธิบายได้ในระดับต่ำประมาณร้อยละ 3 จากการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบเชิงชั้น และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคอล ข้อมูลที่ได้จากตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของการประเมินได้ร้อยละ 40 และจากผลการวิเคราะห์การตัดสินพบว่านิสิตคณะวิทยาศาสตร์มีแบบแผนการประเมินอาจารย์แตกต่างไปจากคณะอื่น

ลาวัญญ์ รัตนเสวี (2528) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียน 3 เหล่าทัพ เกี่ยวกับการประเมินการสอนของอาจารย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร 27 คน อาจารย์ 155 คน และนักเรียน 570 คน ในโรงเรียนนายร้อย 3 เหล่าทัพ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ และนักเรียน ส่วนมากเห็นด้วยที่จะให้มีการประเมินการสอน โดยควรให้มีการสอนเมื่อจบ 1 ภาคเรียนแล้ว ให้นำผลการประเมินมาใช้เพื่อปรับปรุง การสอนของอาจารย์ และควรให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินด้วย ผู้บริหาร และอาจารย์ ส่วนมากยินดีที่จะให้มีการประเมิน และแจ้งผลการประเมินให้อาจารย์ผู้สอนทราบโดยตรง นอกจากนี้ ผู้บริหาร อาจารย์ และนักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่าประเด็นที่ควรประเมินได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมายเนื้อหาวิชา ด้านบุคลิกภาพของผู้สอน ด้านวิธีสอน ด้านการวัดผล และด้านการปฏิบัติงานนอกเหนือจากการสอน

ภัทรา จินดาศรี (2529) ศึกษาวิจัย เรื่องการวิเคราะห์ตัวประกอบของประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ตามการประเมินโดยตนเอง และนักเรียนเป็นผู้ประเมิน ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนประเมินว่า ลักษณะที่จะส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนได้แก่ ความรักและความชอบสอน มีความสนใจในวิชา มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตน เป็นผู้มีความรู้ มีความกระตือรือร้นในการสอน เตรียมการสอนเป็นอย่างดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างลึกซึ้ง และมีประสบการณ์ในการสอนวิชาคณิตศาสตร์ และตัวประกอบของประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ที่ร่วมกันในทุกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ด้านวิชาการและการดำเนินการสอน บุคลิกภาพของครู ความรู้ในวิชาครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ เทคนิคการสอน การประเมินผลงาน คุณสมบัติของครู สถานภาพส่วนตัว และบรรยากาศในการเรียนการสอน

วิโรจน์ คำนึ่งคุณากร (2529) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผลของการประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ประเมินตนเอง เพื่อนร่วมงานและนักเรียนเป็นผู้ประเมิน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การประเมินตามเกณฑ์ของแคมเบลและฟิสต์ พบว่า ครูผู้สอน เพื่อนร่วมงาน และนักเรียนประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูไม่แตกต่างกัน ในด้านบุคลิกลักษณะของครู ด้านวิชาการ ด้านวิธีสอน และด้านการวัดและประเมินผล แต่การประเมินผลโดยครูผู้สอนมีผลการรับรู้ในทางบวกน้อยกว่าการประเมินโดยนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน ครูผู้สอนและเพื่อนร่วมงานมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การประเมินการสอนมีประโยชน์เพื่อใช้ในการปรับปรุงการสอนและบริหารการเรียนการสอนให้เหมาะสม ตัวแปรที่ควรใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการสอน ได้แก่ ความครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระวิชาที่สอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนวิธีการวัดและประเมินผลของครู และบุคคลที่ควรเป็นผู้ประเมินได้แก่ ครูผู้สอน หัวหน้าหมวดนักเรียน เพื่อนร่วมงานในหมวดวิชาเดียวกัน และผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ

วัลย์รัตนา ว่องนัยรัตน์ (2530) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของประสิทธิภาพการสอนตามการประเมินของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์ที่สอนรายวิชาในระดับปริญญาตรี ยกเว้นรายวิชาในหลักสูตรวิชาพื้นฐานที่เปิดสอนในภาคต้นปีการศึกษา 2528 จำนวน 300 วิชา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้นักศึกษาประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ในแบบประเมินที่สร้างขึ้นมีข้อกระทง 75 ข้อ หน่วยในการวิเคราะห์ คือค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ของผลการประเมิน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) ของแต่ละตัวแปร และวิเคราะห์ตัวประกอบด้วยวิธีตัวประกอบแอลฟา และหมุนแกนแบบออร์โธโกนอลด้วยวิธีเวริแมกซ์ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสอนที่นักศึกษาโดยเฉลี่ยเห็นด้วยค่อนข้างมากว่าเป็นพฤติกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มี 2 พฤติกรรม คือ พฤติกรรมแสดงออกซึ่งความมั่นใจและความเชี่ยวชาญ และอาจารย์เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ส่วนตัวประกอบของประสิทธิภาพ

การสอนตามการประเมินของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มี 7 ตัวประกอบ คือ ทักษะในการสื่อความหมายและการสอน การกำกับและประเมินผลการสอน ทักษะคติของอาจารย์ต่อนักศึกษา ความรู้ความสามารถทางวิชาการของอาจารย์ ความสามารถของอาจารย์ ในการกระตุ้นนักศึกษาให้ใช้ความคิดและแสดงความคิดเห็น การจัดดำเนินการสอน และการใช้วัสดุอุปกรณ์และวิธีการสอน

สัมพันธ์ พันธุ์พฤษ (2537) ศึกษาความตรงและความเที่ยงของการประเมินอาจารย์มหาวิทยาลัย โดยเพื่อนร่วมงาน และทำการเปรียบเทียบความตรง และความเที่ยงของการประเมินอาจารย์โดยเพื่อนร่วมงานที่มีลักษณะแตกต่างกัน ศึกษาความตรงของการประเมินอาจารย์โดยเพื่อนร่วมงานด้วยการวิเคราะห์เมตริกซ์ลักษณะหลากหลายวิธีหลาย และวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของคะแนนผลการประเมินโดยเพื่อนร่วมงานกับเกณฑ์ที่เป็นผลการปฏิบัติงานจริงของอาจารย์ ตลอดจนความเที่ยงแบบสอดคล้องภายในของผลการประเมินระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผลการวิจัยพบว่า (1) โดยส่วนรวมการประเมินอาจารย์โดยเพื่อนร่วมงานมีความตรงเชิงลู่เข้าค่อนข้างต่ำ ความตรงเชิงจำแนกและความตรงร่วมสมัยต่ำ เมื่อพิจารณาการประเมินอาจารย์โดยเพื่อนร่วมงาน จำแนกตามภารกิจพบว่า การประเมินอาจารย์ในภารกิจด้านการวิจัยมีความตรงเชิงลู่เข้า และความตรงร่วมสมัยค่อนข้างต่ำ และมีความตรงเชิงจำแนกต่ำ สำหรับด้านการบริการทางวิชาการแก่สังคมมีความตรงเชิงลู่เข้า ความตรงเชิงจำแนก และความตรงร่วมสมัยต่ำมาก (2) โดยส่วนรวมการประเมินอาจารย์โดยเพื่อนร่วมงานมีความเที่ยงค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาการประเมินอาจารย์โดยเพื่อนร่วมงานจำแนกตามภารกิจ พบว่า ในการประเมินภารกิจด้านการวิจัย ด้านการสอน และด้านการบริการทางวิชาการแก่สังคมมีความเที่ยงค่อนข้างสูง ปานกลางและต่ำ ตามลำดับ (3) การประเมินอาจารย์โดยเพื่อนร่วมงานส่วนมากมีความตรงและความเที่ยงไม่แตกต่างกัน ตามภูมิหลังของผู้ประเมิน ซึ่งได้แก่ สาขาวิชาประเภทอาจารย์ ตำแหน่งทางวิชาการ และอายุงานที่ปฏิบัติ

บวร คุ่มสิริพิทักษ์ (2541) ศึกษาเปรียบเทียบความคลาดเคลื่อนเชิงปล่อยและกดคะแนนความคลาดเคลื่อนอันเนื่องมาจากเคยมีปฏิสัมพันธ์มาก่อน และความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการประเมินในทิศทางที่สูงหรือต่ำกว่าความเป็นจริง ซึ่งผู้วิจัยเรียกว่าความคลาดเคลื่อนแบบขัดแย้ง ของมาตรฐานค่าที่มีจำนวนช่วงมาตรฐานต่างกันเมื่อสถานภาพของผู้ประเมินต่างกัน ซึ่งเครื่องมือวิจัยดัดแปลงมาจากแบบประเมินคุณภาพการสอนของครู ของอมรรัตน์ อัสมกินวัฒน์ (2523) มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่าที่มีจำนวนช่วงมาตรฐาน 4 ช่วง 5 ช่วง 6 ช่วง และ 7 ช่วง ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูมหาวิทยาลัยจำนวน 13 ท่าน และนักเรียนสายวิทย์-คณิต ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 27 คน โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำการประเมินคุณภาพการสอนของครูวิทยาศาสตร์ 2 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two-way ANOVA) ผลการวิจัยกรณีนักเรียนเป็นผู้ประเมิน พบว่า มาตรฐานค่าที่มีจำนวนช่วงมาตรฐาน 4 ช่วง 6 ช่วง และ 7 ช่วง มีความคลาดเคลื่อนเชิงปล่อยหรือกดคะแนนในขณะที่มีมาตรฐาน

ประมาณค่าจำนวนช่วงมาตร 5 ช่วง ไม่พบความคลาดเคลื่อนทั้ง 3 ชนิด ส่วนกรณีเพื่อนร่วมงานเป็นผู้ประเมิน พบว่า มาตราประมาณค่าที่มีจำนวนช่วงมาตร 4 ช่วง และ 6 ช่วง มีความคลาดเคลื่อนเชิงปล่อยและกดคะแนน ในขณะที่มาตราประมาณค่าที่มีจำนวนช่วงมาตร 5 ช่วง และ 7 ช่วง ไม่พบความคลาดเคลื่อนทั้ง 3 ชนิด นอกจากนี้ยังพบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างจำนวนช่วงมาตรกับสถานภาพของผู้ประเมินในการเกิดความคลาดเคลื่อนทั้ง 3 ชนิด

จิตติมา จันทเวช (2542) ศึกษาความสอดคล้องของผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจากการประเมินตนเองและผู้อื่น เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า (Likert scale) 6 ช่วง ที่ดัดแปลงจากแบบประเมินประสิทธิภาพการสอนของ วิโรจน์ คำหนึ่งคุณากร (2529) ประสิทธิภาพของครูที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 6 คุณลักษณะได้แก่ บุคลิกภาพของครู ความสามารถทางวิชาการ เจตนาดีของครูต่อนักเรียนและวิชาที่สอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน วิธีการสอนและวิธีการวัดและประเมินผล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครูผู้สอนจำนวน 97 คน หัวหน้าหมวดวิชาของครูผู้สอนจำนวน 95 คน เพื่อนร่วมงานของครูผู้สอนจำนวน 186 คน และนักเรียนที่เรียนกับครูผู้สอนจำนวน 1,912 คน ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสอดคล้องของผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนด้วยโปรแกรมลิสรเอลโดยมุ่งตรวจสอบความคลาดเคลื่อนเชิงปล่อยหรือกดคะแนน (leniency error) ด้วยการเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของคะแนนผลการประเมินและทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้ประเมินที่ละคู่ด้วย The Wilcoxon Mann Whitney Test กับตรวจสอบความคลาดเคลื่อนอันเนื่องมาจากเคยมีปฏิสัมพันธ์มาก่อน (halo error) ด้วยการเปรียบเทียบค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลการประเมินและทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้ประเมินที่ละคู่ด้วย t-test กรณีกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระจากกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนมีความสอดคล้องกันระหว่างกลุ่มผู้ประเมินที่ต่างกัน 2) ความคลาดเคลื่อนเชิงปล่อยหรือกดคะแนน (leniency error) ของผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนซึ่งครูผู้สอนประเมินตนเองมีค่าน้อยกว่าที่นักเรียนประเมิน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างการประเมินประสิทธิภาพการสอนด้วยตนเองกับการประเมินของหัวหน้าหมวดวิชาและเพื่อนร่วมงาน 3) ความคลาดเคลื่อนอันเนื่องมาจากเคยมีปฏิสัมพันธ์มาก่อน (halo error) ของผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนจากการประเมินตนเองของครูผู้สอน พบว่าไม่ปรากฏความคลาดเคลื่อนอันเนื่องมาจากเคยมีปฏิสัมพันธ์มาก่อนน้อยกว่าการประเมินโดยผู้อื่นที่ระดับนัยสำคัญ .05

ศุภมาศ การะเกตุ (2542) ศึกษาเปรียบเทียบความเที่ยงและความคลาดเคลื่อนอย่างเป็นระบบในการประมาณค่าของมาตราประมาณค่าแบบลิเคิร์ต และมาตราประมาณค่าแบบยึดพฤติกรรมในการประเมินการสอนของครู กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 52 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่จำนวน 52 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินพฤติกรรมการสอนของครูที่

มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่าแบบยึดพฤติกรรม วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างชั้นคะแนน (intraclass correlation coefficient) แล้วทดสอบความแตกต่างด้วย The Wilcoxon Signed Ranks Test ตรวจสอบความคลาดเคลื่อนเชิงปล่อยหรือกดคะแนน (leniency error) ด้วยการเปรียบเทียบค่ามัธยฐานเลขคณิต แล้วทดสอบความแตกต่างด้วย The Wilcoxon Signed Ranks Test และตรวจสอบความคลาดเคลื่อนแบบเคยมีปฏิสัมพันธ์มาก่อน (halo error) ด้วยการเปรียบเทียบค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วทดสอบความแตกต่างด้วย t-test ผลการวิจัยพบว่า ยังมีข้อมูลไม่เพียงพอที่สรุปได้ว่ามาตรฐานค่าแบบยึดพฤติกรรมปรากฏความคลาดเคลื่อนแบบเชิงปล่อยหรือกดคะแนนน้อยกว่ามาตรฐานค่าแบบลิเคิร์ตทั้งในสถานการณ์การประเมินตนเองและนักเรียนเป็นผู้ประเมิน แต่กลับพบว่ามาตรฐานค่าแบบยึดพฤติกรรมเกิดความคลาดเคลื่อนแบบเคยมีปฏิสัมพันธ์มาก่อน (halo error) น้อยกว่ามาตรฐานค่าแบบลิเคิร์ตทั้งในกรณีประเมินตนเองและนักเรียนเป็นผู้ประเมิน

Shower (1974) ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบคำตอบในการใช้มาตรฐานค่าประเมินประสิทธิภาพการสอนของครู แนวคิดการศึกษาครั้งนี้เกิดจากผู้วิจัยพบว่าการใช้ระดับสเกล 6 ค่า ในการประเมินประสิทธิภาพการสอนของครู โดยนักเรียนนั้นจะเกิด leniency error โดยจะเลือกเฉพาะระดับสเกลที่มีค่าสูงเพียง 2-3 ค่าเท่านั้น ทำให้การประเมินค่าไม่ได้ผล เนื่องจากไม่สามารถบอกความแตกต่างของครูแต่ละคนได้ ดังนั้นจึงศึกษาวิจัยเพื่อปรับปรุงแบบประเมินการสอนของครูโดยทดลองใช้รูปแบบคำตอบเป็น 3 แบบ คือ แบบลิเคิร์ต (fix alternative likert cues) แบบตัวเลือกคงที่ที่ใช้ค่าคุณศัพท์เชิงประเมิน (fix alternative evaluation cues superior inferior) และแบบทางเลือกเชิงบรรยาย (descriptive cues) ผลการวิจัยพบว่า แบบที่ 2 คือ แบบตัวเลือกคงที่ที่ใช้ค่าคุณศัพท์เชิงประเมิน เกิด leniency bias น้อยที่สุด ส่วนแบบลิเคิร์ตซึ่งเป็นแบบที่นิยมใช้กันมากมีแนวโน้มที่เกิดอคติในการประเมินสูงสุด อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบค่าความเที่ยงของผู้ประเมิน (rater reliability) ทั้ง 3 รูปแบบไม่แตกต่างกัน

Keaveny and McGann (1975) ศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของมาตรฐานค่าเชิงพฤติกรรม (behavioral expectation scales) กับมาตรฐานค่าแบบกราฟิก โดยที่มาตรฐานค่าแต่ละรูปแบบสอบถามเรื่องเดียวกันมีรายการพฤติกรรม 13 รายการ ใช้ประเมินพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ 4 คน ผู้ประเมินเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนกับอาจารย์เหล่านั้น จะมีนักศึกษา 4 กลุ่มใช้มาตรฐานค่าทั้งสองรูปแบบทำการประเมินพฤติกรรมการสอนของผู้สอน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลการประเมิน วิเคราะห์เมตริกสหสัมพันธ์แบบ multitraits-multimethods เพื่อตรวจสอบความตรงเหมือนและความตรงเชิงจำแนก ของมาตรฐานค่าทั้ง 2 รูปแบบ ที่แสดงถึงคุณลักษณะของพฤติกรรมที่เป็นอิสระจากกัน (heterotrait) ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานค่า

หมายถึงพฤติกรรมเกิด halo error น้อยกว่ามาตรฐานค่าแบบกราฟิก ทั้งนี้พิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคู่รายการพฤติกรรม ซึ่งปรากฏว่าค่าสหสัมพันธ์ภายใต้การใช้มาตรฐานค่าหมายถึงพฤติกรรมมีค่าน้อยกว่า อันแสดงถึงความเป็นอิสระจากกันของผลการประเมินแต่ละรายการพฤติกรรม ในการตรวจสอบ leniency error จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเลขคณิตของผลการประเมินรายการพฤติกรรมต่าง ๆ ระหว่างกรณีใช้มาตรฐานค่าต่างรูปแบบกัน ปรากฏข้อสรุปว่ามาตรฐานค่าหมายถึงพฤติกรรมไม่สามารถลด leniency error ได้ และจากการวิเคราะห์เมตริกสหสัมพันธ์แบบ multitraits-multimethods พบว่ามาตรฐานค่าหมายถึงพฤติกรรมให้ความตรงเชิงจำแนกสูงกว่ามาตรฐานค่าแบบกราฟิก

Marsh (1982) ศึกษาความตรงของผลการประเมินการสอนระดับวิทยาลัยโดยนักศึกษาด้วยวิธีวิเคราะห์ลักษณะหลากหลายวิธี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาของทุกรายวิชาด้านสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเซาท์เทิร์น แคลิฟอร์เนีย ระหว่างปีการศึกษา 1977-1978 และคณาจารย์ที่สอนจำนวน 329 ชั้นเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินมีจำนวน 35 ข้อกระทง ที่รวบรวมจาก ฮินแบรน, วิลสัน และ ไดเอินท์ (Hilderbrand, Wilson and Dienst, 1971), มาร์ส, โอพรอล และ โทมัส (Marsh, overall and Thomus, 1976) และมาร์สและคนอื่น ๆ (Marsh et al., 1979) ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาที่สอนโดยผู้ช่วยสอนมีค่าสหสัมพันธ์ เท่ากับ .46 ในรายวิชาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีที่สอนโดยคณาจารย์มีค่าสหสัมพันธ์เป็น .41 และในรายวิชาระดับปริญญาตรีที่สอนโดยคณาจารย์ มีค่าสหสัมพันธ์เป็น .39 ในการวิเคราะห์ตัวประกอบของผลการประเมินทั้งสองกลุ่ม พบว่ามีความสอดคล้องของคุณลักษณะที่ใช้ในแบบประเมินทั้งสองกลุ่ม และการวิเคราะห์ลักษณะหลากหลายของผลการประเมินทั้ง 2 กลุ่มสนับสนุนถึงความตรงเชิงลู่เข้าและความตรงเชิงจำแนกของคุณลักษณะที่ใช้ประเมิน โดยมีค่าสหสัมพันธ์ของผลการประเมินลักษณะเดียวกันระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนมีนัยสำคัญทางสถิติ 9 คุณลักษณะ และมีมาตรฐานของค่าสหสัมพันธ์เป็น .45 ในขณะที่ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผลการสอนในคุณลักษณะที่ต่างกันมีค่าต่ำ และมีมาตรฐานของค่าสหสัมพันธ์เป็น .02 แสดงว่านักศึกษาและอาจารย์มีความเห็นสอดคล้องกันในการประเมินประสิทธิภาพการสอนซึ่งสนับสนุนว่าผลการประเมินของนักศึกษาทั้งในระดับปริญญาและต่ำกว่ามีความตรง และเน้นให้เห็นความสำคัญของการใช้การประเมินคุณลักษณะต่าง ๆ หลายด้านตามโครงสร้างนั้น วิเคราะห์จากวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ

Irvine (1983) ศึกษาความสัมพันธ์ของการรายงานพฤติกรรมในชั้นเรียนของครูฝึกงาน โดยให้ครูฝึกงานประเมินตนเอง และให้ครูประจำการที่ทำหน้าที่ผู้นิเทศเป็นผู้ประเมินจากการสังเกต ซึ่งมีการกำหนดหลักสูตรและโปรแกรมการฝึกสำหรับให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มได้ใช้เครื่องมืออย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือให้ครูประจำการ ฝึกใช้รูปแบบการนิเทศ โดยได้รับการสอนในเนื้อหาเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก การฟัง การให้คำปรึกษา และทักษะการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ รวมทั้งฝึกเก็บข้อมูลจากการสังเกต

การประมาณค่าพฤติกรรมในเครื่องมือประเมิน ตัวบ่งชี้ที่ใช้วัดและการฝึกทักษะการประเมินตนเอง ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากับครูฝึกงานและครูประจำการ รวม 53 คน เครื่องมือประเมินการสอนใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่าที่ครอบคลุมทักษะการสอน 45 รายการ และจัดกลุ่มเข้าด้วยกันได้ 14 สมรรถภาพ ในช่วงของการเก็บข้อมูล ครูผู้นิเทศจะสังเกตการสอนของครูฝึกงานในระยะเวลา 45 นาที ของแต่ละบทเรียนรวม 4 วิชา ภายหลังจากการสอนและการสังเกต ทั้งครูฝึกงานและครูประจำการก็จะประเมินแบบประมาณค่า ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้เป็นโรงเรียนประถมศึกษา 10 โรงเรียน และโรงเรียนมัธยมศึกษา 6 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประมาณค่าตามแบบประเมินของครูทั้งสองกลุ่มที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกว่า .50 ขึ้นไป และมีค่าเฉลี่ยของผลการประเมินที่แตกต่างกันของสมรรถภาพ 7 ประการ ได้แก่ 1)เสนอปัญหาที่สำคัญแก่นักเรียนอย่างผู้เชี่ยวชาญ 2)จัดการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนแต่ละคน 3)จัดการด้านการมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน 4)แสดงสาธิตเพื่อการเรียนการสอนด้วยความกระตือรือร้น 5)จัดช่วงเวลา วัสดุ สื่อ และอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับการสอนที่ดี 6)ให้การเสริมแรงและกระตุ้นผู้เรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอน 7)จัดหาและใช้สารสนเทศเกี่ยวกับประสิทธิผลของการสอนเพื่อนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นเมื่อมีความจำเป็น

Aubrecht, Hanna and Hoyt (1986) ศึกษาเปรียบเทียบผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูจากการประเมินโดยนักเรียนระดับมัธยมศึกษา กับผลการประเมินตนเองของครูผู้สอนโดยวิธีการวิเคราะห์ตัวประกอบและการวิเคราะห์ลักษณะหลากหลาย-วิธีหลาย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครู 500 คนขึ้นไป กับนักเรียนจากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน จำนวน 11 แห่ง ครูแต่ละคนจะถูกประเมินโดยนักเรียนที่ตนเองสอน ไม่เกินคนละ 2 ห้องเรียน รวมจำนวนที่ใช้ 774 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมิน IDEA Form H (Instructional Development and Effectiveness Assessment System Form H) สร้างโดยศูนย์กลางการประเมินและพัฒนาในปี 1981 ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบของการประเมินประสิทธิภาพการสอนที่ประเมินโดยนักเรียนและครูผู้สอน มีโครงสร้างตัวประกอบของข้อกระทงในแบบประเมินที่มีลักษณะคล้ายกันมาก และจากการวิเคราะห์ลักษณะหลากหลาย-หลายวิธี ของคะแนนตัวประกอบจากผลการประเมินทั้ง 2 กลุ่ม มีความตรงเหมือนที่ระดับนัยสำคัญ .01 ค่าเฉลี่ยของสัมประสิทธิ์ความตรงเหมือนของตัวประกอบด้านเป้าหมาย มีค่าเท่ากับ .34 ส่วนตัวประกอบด้านพฤติกรรมของครู มีค่าเท่ากับ .18 ข้อค้นพบครั้งนี้สนับสนุนการประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูที่ประเมินโดยนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาว่ามีความตรง

Pajak, Cramer and Konke (1986) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานพฤติกรรมในชั้นเรียนของครูกับการรับรู้ด้านความต้องการของนักเรียน ด้านความคาดหวังของผู้นิเทศและเพื่อนร่วมงาน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูฝึกปฏิบัติงาน (practicing teachers) จำนวน 88 คน และให้รายงานความถี่ของพฤติกรรมที่

เกิดขึ้นตามแนวคิด และประเด็นการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของแพลนเดอร์ (1970) เครื่องมือถูกปรับให้เป็นมาตรฐานประมาณค่า 10 อันดับ มีความครอบคลุมขอบข่ายเนื้อหาหลักใน 4 มิติ คือ 1) พฤติกรรมทางตรงของครู ได้แก่ การบรรยาย การชี้แนะทาง การเป็นตัวของตัวเองในการวิพากษ์วิจารณ์ และการลงความเห็น 2) พฤติกรรมทางอ้อมของครู ได้แก่ การยอมรับความรู้สึก การเสริมแรงหรือกระตุ้นเร้า การยอมรับการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน 3) พฤติกรรมการถามคำถามของครู ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมรายงานของครูมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับการรู้เกี่ยวกับตัวครูของนักเรียน ผู้นิเทศ และเพื่อนร่วมงาน

Cook (1989) ศึกษาพัฒนาคุณลักษณะของการใช้มาตรประมาณค่า 2 รูปแบบในการประเมินประสิทธิภาพการสอน และผลของการฝึกทักษะแก่ผู้ประเมินที่มีต่อค่าความคลาดเคลื่อนเชิงปล่อยคะแนน (leniency error) และความคลาดเคลื่อนอันเนื่องมาจากเคยมีปฏิสัมพันธ์มาก่อน (halo error) โดยใช้มาตรประมาณค่าเชิงพฤติกรรม (behaviorally anchored rating scales) กับมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (likert scales) ให้นักศึกษา 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับการฝึกทักษะกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะ ทำการประเมินพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ 1 ท่าน แล้วทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลการประเมินแต่ละมิติ เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ได้รับการฝึกทักษะและกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะ พร้อมทั้งเปรียบเทียบคะแนนผลการประเมินระหว่างมาตรประมาณค่าต่างรูปแบบกัน เฉพาะในกลุ่มที่ได้รับการฝึกทักษะ โดยในการตรวจสอบ halo error ผู้วิจัยได้ใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลการประเมิน (standard deviation) เป็นคะแนนบ่งชี้ความคลาดเคลื่อนแบบมีปฏิสัมพันธ์มาก่อน (halo error) ภายใต้เงื่อนไขว่า ถ้าคะแนนความคลาดเคลื่อนแบบมีปฏิสัมพันธ์มาก่อน (halo error) มีค่ามาก แสดงถึงการเกิด halo error น้อยกว่ากรณีที่คะแนนความคลาดเคลื่อนมีค่าน้อย ผลการวิจัยพบว่าการฝึกทักษะทำให้ halo error ลดลง ส่วนการประเมินโดยใช้มาตรประมาณค่าเชิงพฤติกรรมเกิด leniency error น้อยกว่ามาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต ในขณะที่มาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต เกิด halo error น้อยกว่า

Tatro (1995) ศึกษาอิทธิพลของเพศต่อการประเมินการสอนของอาจารย์ในคณะโดยนิสิต กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตใหม่มหาวิทยาลัยตะวันตกกลาง จำนวน 537 คน ตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ถึงระดับปริญญาโท เป็นนิสิตชาย 253 คน อายุเฉลี่ย 22.78 ปี และนิสิตหญิง 284 คน อายุเฉลี่ย 23.26 ปี ประเมินการสอนของอาจารย์ 16 คน อาจารย์ชาย 8 คน อาจารย์หญิง 8 คน ซึ่งมาจากการเลือกเข้าสู่กระบวนการประเมินด้วยความสมัครใจ ไม่ได้มาอย่างสุ่ม คุณสมบัติของอาจารย์เหล่านี้ คือ สอนได้ในวิชาที่กว้างและหลากหลาย ผลการวิจัยพบว่า (1) นิสิตหญิงให้การประเมินค่าสูงกว่านิสิตชาย อาจารย์ชายได้รับการประเมินค่าสูงกว่าอาจารย์หญิง และนิสิตที่คาดหวังผลการเรียนที่สูงจะให้การประเมินค่าที่สูงกว่า (2) นิสิตหญิงให้

การประเมินค่าอาจารย์สูงกว่า (3) เพศของผู้สอนและการคาดหวังในผลการเรียนเป็นตัวทำนายการประเมินอย่างมีนัยสำคัญ

จากการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิภาพการสอน ได้ข้อสรุปว่า ลักษณะของงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพการสอนแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ลักษณะของงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพการสอน

ลักษณะของงานวิจัย	ข้อค้นพบ	ผู้วิจัย
1. ศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการประเมินการสอน	<u>องค์ประกอบสำคัญของการประเมินการสอน</u> คือ บุคลิกลักษณะของผู้สอน ความรู้ความสามารถของผู้สอน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เทคนิคและอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอน และการประเมินผล	จริยา สังคินภา (2520), จินตนา มาพวง (2520), ซาดา บัวแสง (2520), ลัดดาวัลย์ ชมมณฑา (2520), สุเมธ แยมงุ่น (2528), ภัทรา จินดาศรี (2529), ลาวัณย์ รัตนเสรี (2528), วลัยรัตนา วงนัยรัตน์ (2530), และ วิโรจน์ คำนึ่งคุณากร (2529)
2. ศึกษาเปรียบเทียบผลการประเมินการสอนที่ผู้ประเมิน เครื่องมือประเมิน และการบริหารการประเมินแตกต่างกัน โดยมุ่งเน้นศึกษาถึงความตรงและความคลาดเคลื่อนของผลการประเมิน	ประเด็นที่ค้นพบโดยส่วนใหญ่คือ <u>การประเมินการสอนโดยนักเรียน</u> มักเกิดความคลาดเคลื่อนมากกว่ากลุ่มผู้ประเมินกลุ่มอื่น <u>เครื่องมือประเมิน</u> พบว่า มาตรฐานค่าแบบยึดพฤติกรรมมีความตรงและมีความคลาดเคลื่อนต่ำ ส่วน <u>การบริหารการประเมิน</u> พบว่า การฝึกทักษะการประเมินช่วยลดความคลาดเคลื่อนของผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนลงได้	เยาวณา ยอดพินิจ (2522), สมพงษ์ ศิริสมบัติ (2522), อมรรัตน์ อัสสัมภินวัฒน์ (2523), สัมพันธ์ พันธุ์พุกษ์ (2537), บวร คุ่มสิริพิทักษ์ (2541), จิตติมา จันทเวช (2542), สุภมาศ ภาวะเหตุ (2542), Shower (1974), Keaveny and McGann (1975), Aubrecht, Hanna and Hoyt (1986), Cook (1989), Tatro (1995)

ลักษณะงานวิจัย	ข้อค้นพบ	ผู้วิจัย
3. ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการประเมินการสอนของกลุ่มผู้ประเมินต่าง ๆ กัน	ได้ข้อค้นพบว่า การประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์มีความสำคัญและจำเป็น ส่วนปัจจัยที่ควรประเมิน คือ ความเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนเพื่อนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน และนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการประเมิน	ณรงค์ศักดิ์ มณีแสง (2526), เรืองเดช อุทธิเสน (2528), ลาวัณย์ รัตนเสวี (2528)
4. ศึกษาความสัมพันธ์ของการประเมินประสิทธิภาพการสอนระหว่างผู้ประเมินต่างกัน	ได้ข้อค้นพบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูงในทางบวก	ไพรวลัย พิทักษ์สาส์ (2523), สิทธิธา มณีแสง (2526), วิโรจน์ คำนึ่งคุณากร (2529), Marsh (1982), Irvine (1983), Pajak, Cramer and Konke (1986)

จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการสอนยังคงเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญอย่างมากในระบบการเรียนการสอนทุกระดับ ครูเป็นผู้กำหนดกระบวนการสอน จึงนับว่าครูมีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ การรับรู้ถึงประสิทธิภาพของตนเองจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี รวมทั้งการรับรู้พฤติกรรมตนเองจากผู้เรียนด้วยเช่นกัน เพราะผู้เรียนเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากพฤติกรรมการสอนของครู

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบผลการประเมินระหว่างอาจารย์ประเมินตนเองกับนิสิตเป็นผู้ประเมินนั้น มีความสัมพันธ์หรือสอดคล้องกันมากน้อยเพียงไร โดยพิจารณาจากพฤติกรรมการสอน 5 คุณลักษณะ ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมายและเนื้อหา ด้านเทคนิควิธีการสอนของอาจารย์และความสามารถทางวิชาการ ด้านการประเมินผล ด้านบุคลิกภาพและจรรยาบรรณ และด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งได้มาจากการศึกษาแนวคิด และการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของพฤติกรรมการสอน ของพัณฑ์ น้อยแสงศรี, 2518 (อ้างถึงใน ภัทรา จินดาศรี, 2529) จริยา สังคินา, 2520 จินตนา มาพวง, 2520 ซาดา บัวแสง, 2520 ลัดดาวัลย์ ชมมณฑา, 2520 ประภาพรรณ สุวรรณสุข, 2523 อุทุมพร ทองอุไทย, 2523 ชาญชัย อาจินสมจาร, 2528 ลาวัณย์ รัตนเสวี, 2528 และภัทรา จินดาศรี, 2529